

naša domovina», »Kje dom je moj?«, »Naprej zastava Slave!«, »Hej Slovani!« itd. Zaradi enotnosti po vsej Sloveniji se naj naredi napis na šol. poslopih z naslovom: »Narodna šola« ter ne več »Ljudska šola«. Istotako se naj glase pečati šol. vodstva, n. pr.: Šolsko vodstvo narodne šole SHS v . . . VII. Slučajnosti: Učiteljstvo Kozj. okr., zbrano dne 5. dec. 1918 na Pištanju, pozdravlja iskreno pridobitev in zdinjenje Srbije, Črne gore in vsega ostalega etnografskega ozemlja SHS v eno edinstveno državo ter priznava že vnaprej vsako državno obliko, ki jo bo določila narodna konstituenta, torej tudi srbsko monarhijo pod sedanjo dinastijo. Sprejme se soglasno predlog Ivo Volavška: »Zaveza naj stori pravočasno potrebne korake pri Narodni vladi, da nam nakaže za bodoče leto drag. doklado, ki bi naj bila vsaj v isti višini, kakor je bila vojnodrag. doklada za leto 1918. To veljaj kot provizorij, dokler ne bodo nakazane enotne plače«. Prihodnje zborovanje se vrši v bodočem letu v Kozjem, dan določi tov. predsednik sam.

Cilka Vrečkova, tajnica.

+ Zveza slov. učiteljev in učiteljic na Štajerskem poziva še enkrat vse učiteljstvo, da stori svojo dolžnost ter plača določene onstotke od voj. draginske doklade v Učit. vojni pomožni sklad, ker to je bil sklep delegacijskega zborovanja, ki se mu moramo vsi pokoriti. Nekatera društva so vposlala vsote do 600 kron, druga nič. Ako je mogoče doseči v nekaterih okrajih take uspehe, zakaj ne povsod? Na delo tedaj in poravnajte, kar ste dolžni! — Odbor.

Kronika.

= Narodni praznik Jugoslavije. Za popularizacijo in svečano proslavo zgodovinskega dogodka ujedinjenja naroda SHS odreja predsedništvo Narodnega Vjeća sledeče: 1. Dan 1. december se proglašja za narodni praznik. — 2. Ta praznik se bo tekočega leta zaradi prometnih neprilic praznoval izjemoma dne 14. in 15. decembra. — 3. V soboto, 14. decembra, se praznuje v vseh šolah, tako da bodo povsod predavanja o znamenitosti in sreči narodnega zedinjenja edinstvene države SHS. — 4. Zvečer istega dne se mora potom vojaških oblasti odrediti, da se vrše tamkaj, kjer se nahajajo vojaške posadke, svečani obhodi z godbo. Priporoči se privatni iniciativi društev, da tega ali naslednjega dne prirede svečane akademije, narodne skupščine, svečane gledališke predstave ali slično, da se na ta način široki sloji seznanijo z dogodkom. — Dne 15. decembra naj se oblasti sporazumejo z verskimi predstojniki, da se dogodek proslavi v cerkvah z molitvijo, s svečaninim Te Deum in z blagoslovom. — 5. Čitanju adrese Narodnega Vjeća in odgovora regenta Aleksandra med službo božjo morajo prisostvovati vsa oblastva in šolska mladina. Narodna društva naj se pozovejo, da se korporativno z zastavami udeležijo službe božje. Vojaškim oblastvom naj se naroči, da ta dan prirede svečano paradno. — 6. Zvonovi naj zvone, in na sedežu vlad naj se izstrelji iz topov 101 strel. Na vseh javnih in po možnosti na zasebnih poslopih naj na dan proglašanja tega dogodka vihrajo slovenske, hrvatske in srbske zastave. — 7. Priporoča se, da pošljejo vlade vsem župnim uradom, vakufstvom, mearinskim poverjeništvom itd. in vsem šolam brzojavno okrožnico, v kateri naj bo kratak življenjepis dinastije Karadžordževićev in njihove zasluge za ujedinjenje naroda. Omeni naj se tudi dosedanje delo naših prvoboriteljev za ujedinjenje naroda.

= Mohamedanci v Jugoslaviji. Naša država SHS šteje v vsem svojem obsegu okrog 1 in pol milijona mohamedancev.

= Šulferajnske šole na bivšem Štajerskem zapirajo. Iz Maribora poročajo: V Pekrah pri Mariboru in pri Sv. Lenartu v Slovenskih goricah so zaprli dve šulferajnski šoli.

= Položaj na Koroškem. Iz Celovca nam poročajo z dne 6. t. m.: Celovski mestni zastop se je preosnoval tako, da so k dosedanjim 21 nemško-nacionalnim odbornikom pritegnili 8 socialnih demokratov in 4 kršč. socialce. Socialni demokratje zahtevajo poleg drugega, da se oddajajo po šolah učila brezplačno in da se preskrbi ubožnim otrokom južina. Beljačanom se je med vojno potrebno zdelo s posebno tablo na tamkajšnji gimnaziji ovekovečiti spomin, da je v tistih prostorih bivalo poveljstvo 10. armade. Splošno je znano, da so ta spomin prav po svoje ovekovečili razni generali in drugi častniki. Sedaj pa bodo omenjeno spominsko tablo odstranili, a spomin na »slavne čine« uniformiranih krvnikov in postopačev ostane!

= Volitve v višji šolski svet so prišle tako nepričakovano, da so napravile zmedo. Odlok okrajnega šolskega sveta je zahteval nujno glasovnice, zato so nekateri volili kar na slepo. Drugi smo malo počakali, dobili od štajerske Zveze poziv in se temu pozivu odzvali. Ko so bile glasovnice oddane, šele zvezo iz časopisov naše prave kandidatke. Jako mnogo glasov bo cepljenih. To v pojasni. — Pomislek pa imamo proti načinu volitve. Šolski vodja lahko za vse podrejeno učiteljstvo izpolni, oziroma izpremeni glasovnice, ne da bi ga kdo lahko kontroliral. — Zaradi te možnosti seveda ni treba biti šolskim vodjem užaljenim, kaj takega storiti so sposobni pri nas le kaki trije. — Upam in želim, da bo vkljub temu uspeh volitve tak, kakor ga hočemo imeti!

= S starim sistemom morajo pasti tudi glavne opore tega sistema! To naj bo prva in zadnja beseda učiteljskih zastopnikov v višjem šolskem svetu! — Za Kranjsko so se že imenovala nekatera imena, za Štajersko še ne, in prav nam je tako! Saj so znani javnosti, pozna jih vsak učitelj in skoraj vsak drug izobraženec. Vprašajte, kogar hočete za nadzornik-nemškutarje, vsakdo vam jih našteje; najslabši je isti, ki se je sedaj poslovenil; vprašajte, kogar hočete, kdo je med učiteljstvom na najslabšem glasu, vsakdo vam ga imenuje. Proč z njimi! — Učiteljstvo mora dobiti zadoščenje, da ne izgubi vere v pravičo, da gre zopet z veseljem na delo.

= Prekmurški Slovenci. Vsemu civilizovanemu svetu je znano, kako ravna Madžari z medjimurškimi Hrvati, da jih hočejo namreč uničiti z ognjem in mečem. Ravno tako ravna Madžari tudi s prekmurškimi Slovenci, ki prebivajo v zapadni Ogrski med Muro, Krko in Rabo. Teh Slovencev je sedaj še okoli 100.000 in žive kompaktno. Doslej so imeli le eno samo ljudsko šolo, sicer pa so bili prepriščeni popolnoma samim sebi, večinoma niso zaradi pomanjkanja šol znali niti pisati niti čitati. Razen malega števila madžarskih židovskih trgovcev in učiteljev ni v njih vaseh nobenega Madžara. Zadnje čase so se Madžari trudili, da jim vzamejo njih jezik iz cerkve, toda Slovenci so se odločno uprli, kar je dalo povod za nove persekucije. Duhovništvo je v tesni zvezi z narodom in ga tudi v težkih časih ni zapustilo, dočim so bili učitelji, ki so učili po madžarizatoričnih šolah, vzgojeni v madžarskem duhu; te odpadnike je odgojevala čakovaška preparandija. V vsem Prekmurju so našli 18 katoliških in 7 protestantskih občin. Vsa prosveta med ljudstvom pa ima dandanes čisto verski značaj, in poleg Mohorjevičev knjig čita ljudstvo le še molitvenike. Duhovniki izdajajo svoj slovenski časopis. Sicer pa je to slovensko prekmurško ljudstvo jako marljivo. Bavi se povečini s poljedelstvom, pa tudi z obrtništvom in trgovino. V geografskem in gospodarskem oziru je v tesni zvezi s štajerskimi Slovenci. Njegovo gospodarsko središče je Radgona. Madžari imenujejo prekmurske Slovence Vende in jih prepričujejo, da so neko staro madžarsko plemo. — Prekmurški Slovenci so narodno zavedni in so se odločili za Jugoslavijo. To svojo željo so izrazili v posebni izjavi, ki se glasi: »Od vseh Slovencev pozabljeni in zapuščeni, in tudi našim najbližjim sosedom nepoznani ogrski Slovenci se izrekamo za jugoslovansko deklaracijo, da s tem svetu pokažemo, da nas madžarska povodenj še ni poplavila in da se čutimo dovolj močne, otresti se madžarskega jarma, ki nas je gnjavil stoletja in stoletja! . . .« V Jugoslavijo bodo sprejeti tudi tri prekmurški Slovenci, kjer se bodo lahko svobodno gibali in se dvignili iz dosedanjega kulturnega in političnega mrtvila.

= Ravateljstvom srednjih šol in okrajnim šolskim svetom. Glasom odredbe predsednika Narodnega Vjeća v Zagrebu se proglašja v svrhu popularizacije in svečane proslave zgodovinskega dogodka ujedinjenja naroda SHS dan 1. decembra za narodni praznik. Ta praznik se bo tekočega leta zaradi prometnih neprilic praznoval izjemoma dne 14. in 15. decembra. Za slovesno obhajanje tega spominskega praznika se za vse šole v območju Narodne vlade SHS v Ljubljani ukazuje naslednje: Dne 14. decembra, ki bo bodi pouka prost dan, se udeleži mladina po vseh šolah s celokupnim učiteljstvom posebne skupne zahvalne službe božje. Pri službi božji se prebere mladini adresa Narodnega Vjeća in odgovor Njegove kraljeve visokosti regenta Aleksandra. Po službi božji se zbere mladina s svojimi učitelji v šolskih prostorih, kjer se ji skupno ali po posameznih razredih — pojmovanju primerno — raztolmači slavnost in vzneseno pojasni zgodovinski dogodek ujedinjenja troimenega naroda

države SHS. Priporoča se, da se že ob tej slavnostni priliki poda mladini kratak življenjepis dinastije Karadžordževićev ter opiše njihove zasluge za ujedinjenje naroda. Omeni naj se tudi dosedanje delo naših prvoboriteljev za to ujedinjenje. — O poteku slavnosti pričakuje poverjeništvu za uk in bogočastje obširnejši poročil. — Poverjenik za uk in bogočastje.

= Jugoslovanski in češki slušatelji živnozdravnške visoke šole na Dunaju — izključeni. Češko-slovaški tiskovni urad poroča z dne 7. t. m.: Visokošolski odsek nemških dijakov na dunajski živnozdravnški visoki šoli je sporočil jugoslovanskim in češkim slušateljem, da morajo bezpogojno zapustiti živnozdravnško šolo, in sicer do 5. decembra popoldne. Dunajski »Abend« komentira korak nemškega visokošolskega odseka s sledečo pripombo: Ta sklep razodeva malo umevanja za veliko in težko dobo, ki v njej živimo, še bolj nerazumljivo je, da se vodstvo šole ni temu sklepu uprlo. — Kakor poroča imenovani list, so dijake s silo odstranili.

= Kako so nas sleparili! Nemški admiralski štab je ponovno javljal, da so izgube naših podmornikov manjše kot pa nove gradbe teh čolnov. Govorili so neprestano o bajni množini podmornikov, ki jih imajo centralne države, in da lahko drže z njimi vse ententno brodovje v Šahu. Kdor je na pr. videl razne pomorske karte, se je moral čuditi sliki, ki so na njej poplavljal ti čolnici vsa angleška in francoska morja kar najbolj tesno. To je bilo nesramno sleparstvo, ki je prišlo sedaj na dan. Nove gradbe so komaj krile izgube, in ako bi bila zašla Nemčija z ententno pomorsko bitko, bi doživela strahovit poraz. — Kakor vidimo tudi iz tega primera, je vse povečevanje in zmagovanje centralnih držav slonelo na samem sleparstvu. Od krvavega začetka do najžalostnejšega konca so samo sleparili, ubijali ljudi in uničevali imetje. Sleparstva so odkrita, sleparji in krvniki pa čakajo — sodbe in povračila!

= Slovenski dijaki na zagrebškem vseučilišču. Poverjeništvu za uk in bogočastje je predložilo Narodni vladi načrt za pomožno akcijo, kako naj se omogoči slovenskim dijakom študiranje na zagrebških visokih šolah. Načrt je v glavnih potezah sledeč: Ustanovi se kolegij, v katerem se sprejme kakih 300 dijakov na hranu in stanovanje. Hrvatska vlada je obljubila, da prepusti v ta namen artiljerijsko vojašnico. Po informacijah pri vseučiliški kvesturi kot upravitelji dijaške menze v Zagrebu bi veljala dnevna prehrana za osebe približno 5 kron. Dijaki bi plačevali stroške deloma sami, deloma bi bili oproščeni polovično, deloma bi bili sprejeti brezplačno. Organizacija kolegija se poveri posebnemu dobroduelnemu odboru, ki bi zbiral prispevke po Jugoslaviji, zlasti po Sloveniji. Kolegij bi podpirala Narodna vlada z znatno vsoto, ki bi pokrila stroške, v kolikor bi ne bili kriti s prispevki dijakov in dobrotnikov. Poverjenik za uk in bogočastje je dobil naročilo, naj izdela v smislu tega načrta vse podrobnosti, da se ideja oživotvori že v januarju 1919. — Narodna vlada bo podpirala tudi dijaštvo, ki mora študirati na drugih visokih šolah.

= Čehi so odpravili plemstvo in druge nazive. Na seji narodne skupščine v Pragi so sprejeli zakon o odpravi plemstva, nazivov in redov. Zakon določa, da se odpravijo redi, plemstvo in vsa iz teh izvirajoča prava. Vsi nazivi, v kolikor so se podeljevali v odlikovanje, niso več veljavni. Veljavni pa ostanejo nazivi doktor in inženir — ter vsa v velikih šolah podeljena odlikovanja, na primer častni doktor. Bivši plemiči ne smejo dodajati svojemu imenu častnega priimka ali plemstvo označujočega dodatka. Meščani republike ne smejo pravnovneljavno sprejemati nobenega odlikovanja v inozemstvu. Zakon so sprejeli brez debate v vseh branjih.

= Pozdrav Narodne vlade regentu Aleksandru. Narodna vlada SHS v Ljubljani je poslala dne 4. decembra t. l. regentu Aleksandru sledeči brzojavni pozdrav: »Njegova kraljeva Visokost, regent Aleksander, Belgrad. Narodna vlada SHS v Ljubljani pozdravlja z iskrenim navdušenjem državno ujedinjenje vseh Srbov, Hrvatov in Slovencev pod regentstvom Vaše kraljeve Visokosti. Načela svobode, bratstva in prave demokracije, izražena in naglašena v proklamaciji Vaše Visokosti, so nam dragoceno poroštvo srečnega razvoja in lepe bodočnosti troedinega naroda. Še posebno vdano zahvalo se usojamo pa sporočiti za blagohotno in tolažilno obljubo najodličnejše branitve vsega etnografskega ozemlja SHS, zlasti tudi na naši severni in zapadni meji, kjer naši bratje prenašajo sedaj

po vsem štiriletnem vojnem trpljenju gorje neznosnega nasilstva okupacije. Živeli jugoslovanski Trst, jugoslovanska Goriska in Istra! Bog blagoslovi ujedinjeno Jugoslavijo! Bog čuvaj kralja Petra in regenta Aleksandra! — Narodna vlada SHS v Ljubljani. — Pogačnik, predsednik.

= Podpore vseučiliščnikom na inozemskih vseučiliščih. Medicinci v petem ali drugih poznejših semestrih, agronomi, tehniki, veterinarci in eksportni akademiki, ki ne morejo študirati v Zagrebu ali Belgradu, temveč so primorani, da v Pragi ali na drugih inozemskih vseučiliščih prično ali nadaljujejo študije ter so brez sredstev, naj se zglase s pravilno opremljenimi vlogami pri poverjeništvu za uk in bogočastje v Ljubljani zaradi podelitve podpore. Poverjeništvu za uk in bogočastje mora dobiti pregled o dijaštvu, ki mu nujno treba podpora iz sredstev NV v Ljubljani. Opozarjamo pa, da NV more podeljevati podpore le zares brezredstvenim dijakom, ki se vrhutega izkažejo z uspešnimi izpričevani in dokumenti. Poverjeništvu za uk in bogočastje se bo pri podeljevanju podpore omejilo na take prošle, ki se brezdvomno posvečajo študijam na inozemskih fakultetah.

= Vpisovanje v zimski semester. Poverjeništvu za uk in bogočastje v Ljubljani pripravlja vse, kar je mogoče, da sporazumno s poverjeništvom za uk in bogočastje v Zagrebu oskrbi še ta mesec slovenskemu dijaštvu stanovanje in hranu v Zagrebu. Vpisovanje v zimski semester se vrši še do Novega leta. Dijaki vseh strok ne izgube zimskega tečaja, če se do Novega leta s pravilno opremljenimi vlogami prijavijo dotičnemu dekanatu. V poštev pridejo vsi pravniki, vsi bilozofje in medicinci prvih štirih semestrov. Predavanja se prično 9. januarja nastopnega leta.

= Vseučilišče v Zagrebu. Predavanja na vseučilišču v Zagrebu se prično dne 8. januarja 1919. Prvotno je bil začetek predavanj napačno napovedan za dan 8. decembra t. l.

= Jugoslovanski Sokol. Iz Osjeka poročajo: Zastopniki hrvatskega in srbskega Sokola so imeli posvetovanje, ki so na njem sklenili, da se združijo v eno enotno društvo »Jugoslovanski Sokol«. Izdan je bil poziv na vsa društva v hrvatskih mestih, kjer obstoji hrvatski in srbski Sokol, naj se združijo vsi v eno jugoslovansko sokolsko društvo.

= 900.000 ameriških Jugoslovancev az pravice Jugoslavije. Ameriški listi poročajo iz San Franciska: Tukajšnji Jugoslovanci so sklenili pridružiti se akciji 900.000 Jugoslovancev v Zedinjenih državah in naprositi predsednika Wilsona, naj se na mirovni konferenci zavzame za pravice Jugoslovancev. Naprositi ga hočejo tudi, da se zastavi za njihovo svobodo in za njihove pravice do morja.

= Italijani prepovedujejo hrvaščino. Iz Velikega Lošinja poročajo: Italijani so prepovedali v tukajšnji župni cerkvi hrvaško bogoslužje, hrvatske pridige in hrvatske molitve ter zahtevali, da se morajo vršiti vsi cerkveni obredi v italijanskem jeziku. Prepovedali so nadalje slovenske znake in izobešanje hrvatskih zastav. Internirali so skoraj vse vplivnejše prebivalce, češ, da so hoteli svečano pozdraviti francosko torpedovko, ki so jo pričakovali v Lošnju. Internirance, so odvedli v Pulj. Italijanske oblasti so zaprle tudi Čitalnico ter Ciril-Methodovo šolo in otroški vrtec v Velikem Lošnju.

= Zaprte hrvatske šole. Listi poročajo iz Pulja, da je trdnjavski poveljnik podadmiral Cagni zapovedal zapreti vse za vojne ustanovljene šole. Na ta način je sedaj zaprtih dvanajst hrvatskih šol, ki so jih bili Hrvatje s trudem priborili od bivše avstro-ogrške vlade.

= Narodni praznik. Ljubljanski knezoškofijski ordinarijat je odredil, da bo dan 1. december v spomin in proslavo ujedinjenja države SHS cerkveni praznik, ki naj se ga slovesno praznuje. Letos naj se ta spominski dan praznuje v nedeljo, dne 15. decembra, s slovesno mašo. Med bogoslužjem naj prečitata proglas Narodnega Vjeća in odgovor regenta Aleksandra ter naj se vernikom pojasni pomen tega zgodovinskega dneva. Maši naj prisostvujejo oblasti, korporacije, šolska mladina itd.

= Izprememba v Nemčiji. Iz Hamburga poročajo, da so v šolah odpravili pouk v krščanskem nauku in vse verske vaje.

Polemika.

Kulturna izobrazba narodov nekdanje Avstrije.

Štev. 281. »Napreja« z dne 7. t. m. objavlja pod gorenjim naslovom nastopno poročilo:

V »Neuösterr. Revue« piše nadučitelj A. Schwarz o »Vprašanju šolske izobrazbe v Avstriji«: »Pri novi ureditvi razmer se ne sme pozabiti posebno na ljudsko šolstvo; saj sloni vendar uspeh in blagobit vsake države v pretežni večini od višje ljudskošolske naobrazbe. Kultura kake države se ne kaže v tem, da dosežejo pičli visoki in bogati sloji najvišjo — v sedanjih časih — mogočo izobrazbo, ampak v tem, kako globoko in široko je prodrla enaka mera izobrazbe v vse sloje naroda. Da moramo to v ostankih podunavske monarhije še precej popraviti, dokazujejo sledeče statistične številke: Od 1000 ruskih vojakov jih ne zna 617 niti brati niti pisati (so analfabeti), od 1000 srbskih 434, od 1000 avstroogrskih 220, od 1000 belgijskih 92, od 1000 francoskih 30, od 1000 italijanskih 306, od 1000 švicarskih 3; nasprotno pa odpade v Nemčiji šele na vsakih 2000 vojakov en analfabet. V tem spoznamo pravzaprav neverjetno resnico, da vlada v Avstroogrski še velika mizerija glede šolstva. Kaj izvršujejo Ogrji v tem oziru, mi ni znano, da pa je Avstrija jako udeležena pri 22 vojaških analfabetih od sto vojakov, potrjujejo sledeče številke: Od 100 oseb v starosti nad 10 let je analfabetov v sudetskih deželah 2:6, v alpskih 3:87, v kraških 33:16, v karpatskih 41:8. Če delimo prebivalstvo jezikovno, so Čehi z 2:18 analfabeti na prvem mestu, njim slede šele Nemci s 3:12, ker spadajo okrožja nemškega jezika: okrajji Mure s 15, voitsberški s 14, judenburški z 19 na Štajerskem; volfsberški s skoro 20 in šentviški (St. Veit) s skoro 17 analfabeti na Koroškem in ti so večinoma v gorah ter vplivajo zato tako na odstotke (pisal je to Nemeč!). Nemcem sledi Italijani z 10 analfabeti, kar tiči zopet v slabih šolskih razmerah južne Tirolske in skrajno nezadostni ljudski izobrazbi v Furlaniji, v Istriji in v Dalmaciji. Nato pridejo Slovenci z 14:6 in Poljaki s 27:6 analfabeti; Romuni v Bukovini z 60, Rusini v Galiciji in Bukovini z 61 analfabeti so še vedno na boljšem kot pa Hrvatje v Dalmaciji in v Istri, ki imajo popolnoma zanemarjeno šolstvo in njih razmerje presega 63 analfabetov od 100; zaradi strašnih razmer v avstrijskem šolstvu so padli skoro pod nivo ljudske izobrazbe. Še razmerje med ruskim vojaštvom je boljše kot hrvatsko (61:7%). Tu vidimo torej, da se dviga vsa šolska izobrazba na severu, in opazimo, da pada na vzhodu in na jugu. Najvišjo stopnjo dosega na Češkem.

Temu poročilu dostavlja uredništvo: Ta in še mnogo drugih statistik nam dovolj jasno kaže, da smo — dasi jako ovirani od vlade — precej zanemarili šolstvo. Popravimo torej vse, kar se še dá popraviti, in sledimo drugim severnim narodom, da jih dosežemo! 14:6 ni prav nič razveseljiva številka za Slovence — ba je najkulturnejši narod med Jugoslovani. Dela bo tu še veliko, veliko. Pri vsem tem delu pa ne smemo pozabiti na Hrvate, posebno v Liki, Istri in Dalmaciji, ker je za vso Jugoslavijo sramota, da ima v sebi najbolj zaostali narod v Avstriji in da se ne zmenijo prav nič zanj. Hrvate so zatirali Madžari, sedaj naj jih zatiramo še mi!? In sami naj se zatirajo!? Skoro nismo vredni biti »najkulturnejši med Jugoslovani«! Povsod že začinjajo z delom za ljudsko šolstvo, pri nas pa odstavljajo le profesorje in učitelje, drugega pa nič! Dela bo dosti! Manjka le poguma . . .

Res je, kar pravi »Naprej«, da bo tu še veliko, veliko dela in da pri tem delu ne smemo pozabiti Hrvatov. Po naših mislih bi storile šolske oblasti prav, če bi uredbo tega dela prepustilo učiteljskim organizacijam, oziroma bi jih pozvale, da se vsaj načrtoma lotijo tega dela. Pri nas pa le odstavljajo profesorje in učitelje, pravi »Naprej«. Deloma je to res, a res je tudi, da ostanki iz prejšnje dobe zatiralec naše narodne kulture, ki ji ustvarja podlago narodno (ljudsko) šolstvo, še vedno nečejo v kraj, ampak trdovratno stoje na tistih mestih, kakor da hočejo pokazati s tem, da jim ni nič do novega, mladega in čilega življenja na polju našega zaostalega in zatiranega šolstva, temveč da jim je več do sebe, nego pa do stvari same. Ta greh ni greh učiteljstva, ampak ono čuti njegovo pezo na svojih močeh, ki se spričo takih razmer ne morejo razviti v svobodnem razmahu, kakor bi bilo to nujno potrebno. Ti ostanki iz prejšnjih dni — naš list je že dovolj pisal o njih! — moré našega duha, da se ne more povzpeti do tistega razpoloženja zadovoljnosti, ki ga je treba tudi vsakemu kulturnemu delavcu, ako se hoče z veseljem in navdušenjem posvetiti svojemu delu. Hudo je robovanje pod tako duševno depresijo! Naša javnost bi se morala veliko bolj brigati tudi za to važno poglavje. Iz javnosti bi mo-

ral priti pritisk, ki bi se mu v dobi demokracije in samoodločbe morala vdati vsaka oblast, ako ji polagamo na dan, da mora a žrtvovati osebe, ako hoče koristiti stvari! Tukaj ne more biti pogajanj in kompromisov!

V »Napreju« z dne 9. t. m., št. 282., prijavlja tov. E. Gangl na gorenji dostavek »Naprejevega« uredništva pojasnilo, rekoč: V sobotnem »Napreju« brem referat o kulturni izobrazbi narodov nekdanje Avstrije. Koncem tega referata stoji zapisano: »Povsod že začinjajo z delom za ljudsko šolstvo, pri nas pa odstavljajo le profesorje in učitelje, drugega pa nič! Dela bo dosti! Manjka menda le poguma . . .« Temu nasproti pripominjam, da je Zaveza jugoslovanskega učiteljstva izvolila poseben odsek za preosnovo našega šolstva. Ta odsek deluje že skoro leto dni in je v glavnem s svojim delom že gotov. V temeljnih obrisih in smernicah je obsejni načrt novega zakona že izdelan; treba mu je le še podrobne izvedbe. — Da se to delo pospeši in za vso Jugoslavijo enotno in obvezno izvrši, smo Narodni vladi SHS v Ljubljani nasvetovali v posebnih spomenici z dne 2. novembra t. l. v 6. točki to-le: »Z ustanovitvijo lastne države je postalo vprašanje našega šolstva, ki je iz vzgojevalnih ozirov sploh že dlje časa pereče, iz ozirov na narodne potrebe tako važno, da vidi naše učiteljstvo v vprašanju preustrojitve vsega našega šolstva v enotno narodno šolstvo eno najvažnejših točk naloge pri naši narodni ureditvi. Da pa bo mogoče to vprašanje od strokovnjakov skupno obdelati, prosti učiteljstvo, da skličejo narodne vlade SHS v ta namen konferenco oposlancev vseh SHS osrednjih ljudskošolskih, meščanskošolskih, srednješolskih in visokošolskih organizacij, ki naj na skupnem posvetovanju določijo temeljna načela za izdelavo okvirnega zakonskega načrta našega šolstva in obče narodne vzgoje ter izvoli izmed sebe enketo, ki na podlagi temeljnih načel izdelata okvirni zakonski načrt.« — Učitelji so torej že storili svoje; ako pa je naša all katera druga vlada v Jugoslaviji glede tega že kaj ukrenila, mi ni znano.

Društvo učiteljev slov. obrtnonadaljevalnih šol.

V 27. številki »Učit. Tovariša« povprašuje nekdo, kaj je za imenovanim društvom. V pojasnilo sledeče! Društvo je bilo ustanovljeno dne 31. decembra 1914. leta in je bil takratni odbor sestavljen tako-le: Drag. Humek, načelnik; Maks Hočevar, tajnik; Fran Rant, blagajnik; Julij Slapšak, Matej Mikuz, Fran Pristovšek, Anton Likozar, Fran Skulj, odborniki; Alojzij Novak, Vendelin Sadar, pregled. računov. Društvo je obsegalo 34 šol s 116 učitelji. V letu 1914. je imelo dne 1. febr. odborovo sejo na Zidanem mostu, kjer je bilo podanih več važnih resolucij in nasvetov, n. pr. o enakomerni ureditvi plač, o rednih konferencah obrtnonadaljevalnih učiteljev, o odpravi večernega pouka, o zbiranju gradiva za učne knjige itd. Imeli smo najboljše voljo pričeti z rednim in vztrajnim delom. Čutili smo pa takoj, da nismo našli milosti pri ljudeh, ki so hoteli tiste čase prav vsako začeto delo razdeliti v katoliško in nekatoliško. Vsakdo ve, da se ni takrat dalo dopovedati, da strokovno društvo ne more imeti političke barve, in da je lahko vsak član te ali one vere ali karkršnegakoli političkega prepričanja. Je to naš greh, ki se ga še do danes nismo iznebili. Društvo bi se tega sicer ne bilo strašilo, a dogodki leta 1914., ki so pokopali toliko namer, so bili tudi vzrok, da je zapadlo društvo v brezdelje. S tem pa ni rečeno, da bi se z delom sedaj ne smelo zopet pričeti. Nepotrebno bi bilo ustanavljati novo društvo in zato pozdravljamo nasvet, naj bi se sestali društveniki o božičnih počitnicah v Ljubljani. Ker pa ne vemo, kdaj in kje, ne moremo v tem oziru določiti, preden ne izvememo iz »Tovariša«, kdaj bo sploh učiteljski sestanek v Ljubljani. Treba bi bilo torej pravočasno sporočiti kraj in čas v dnevnikih.

D. H.

Iz Jugoslavije.

— **Pozev vsem brezposelnim!** Narodna vlada SHS v Ljubljani je sklenila, da je urediti na vseh okrajnih glavarstvih in mestnih magistratih avtonomni mest na vzemlju Narodne vlade SHS v Ljubljani evidenco brezposelnih delavcev, delavk, nastavljenecv in nastavljenk. — V to svrhu se ustanove posebni evidenčni uradi za brezposelne na okrajnih glavarstvih in mestnih magistratih. — Vsak brezposelni delavec, delavka, nastavljenec in nastavljenka se naj od 9. decembra t. l. dalje do preklica oglasi osebno ali pismeno pri svojem okrajnem

glavarstvu ali magistratu v evidenčni pisarni za brezposelne in odda tam naslednje podatke: svoje ime, bivališče, domovinsko občino, rojstno leto, poklic, od kdaj brez posla, kje, v katerem obratu nazadnje zaposlen in s kako plačo, kdaj odpuščen od vojakov, izobrazba v stroki, dovršene šole, znanje jezikov, druge sposobnosti, za kakšno službo pripravljen. — Morebitne pritožbe je javiti poverjeništvu za socialno skrb v Ljubljani, oddelek za brezposelne.

— **Agneza Zupanova** †. Dne 9. t. m. je umrla po daljšem bolehanju tovarišica Agneza Zupanova, učiteljica na šentjakovski dekliški osmerazrednici v Ljubljani, sestra papeževega komornika g. Toma Zupana, stara 66 let. — O vrli, značajni kolegini in vedno zavedni jugoslovanki priobčimo v prihodnji številki nekrolog. — Bodí ji ohranjen blag spomin!

— **Socialistična družba.** Socialistična omladina, ki si je pred letom ustanovila književno podjetje »Slovensko Socialno Matico«, ki izdaja socialistično revijo »Demokracija«, je izpopolnila svojo organizacijo z ustanovitvijo društva »Socialistična družba« v Ljubljani. Delokrog društva se razteza čez vse slov. ozemlje. Društvo hoče biti zbirališče slovenskih socialistov — intelektualcev in hoče proučevati in propagirati jugoslovanski socializem. Na ustanovnem občnem zboru je bil izvoljen naslednji odbor: Dr. Dragotin Lončar, predsednik; dr. Milan Korun, podpredsednik; dr. Milan Lemež, tajnik; Milan Jaklič, blagajnik; inž. Alojzij Štebič, gospodar; Albin Prepeluh in Ivan Kocmur, namestnika. Mesečna članarina 10 K za ljubljanske člane, 2 K za izvenljubljanske. Dopise je pošiljati na Sodno ulico 1./III. Dokler ne pride v Ljubljano dr. Lončar, vodi predsedniške posle dr. Korun.

— **Za učit. podporni sklad** se je gbralo pri zadnjem zborovanju Konjiškega učit. društva 145 K, in sicer so darovali: Ferdo in Silva Bobič 20 K, Janko in Pavla Kržič 20 K, Anton Brumen 10 K, Karel in Amalija Mravljak 20 K, Minka Bezlajeva 10 K, Franc Golež 10 K, Adalbert Hren 10 K, Serajnikova Liza 10 K, Sabina Serajnikova 5 K, Antonija Režabekova 10 K, Ivan Wolmer 10 K, Marija Pleškova 10 K, Marija Pleškova, blagajničarka.

— **Umrla je** v Ljubljani gospa Jospina Medičeva, mati našega tovariša Hinka Mediča, učitelja v Trstu. — Blagi pokojnici ljub spomin, tovarišu Mediču naše sožalje!

— **S poukom srbo-hrvatskega jezika** je pričel tovariš Dragotin Kveder, učitelj v Št. Jurju ob Južni železnici, in sicer v učni sobi 4. razreda. — Kdor se v Št. Jurju in okolici zanima za ta pouk, naj se zgasi pri imenovanem tovarišu!

— **Manifestacije v Zagrebu.** Iz Zagreba brzojavljajo z dne 3. t. m.: Danes dopoldne so se vršile po mestu velike manifestacije dijaške mladine ob priliki ujedinenja. Zbralo se je nad 15.000 glav dekčkov in deklic. Okrašeni so bili z narodnimi barvami, ameriškimi zastavami in francoskimi trobojnicami. Vzklkali so kralju Petru, prestolonasledniku in združeni Jugoslaviji. Meščanstvo je mladino živahno pozdravljalo. Zagreb je ves v zastavah. Iz drugih hrvatskih mest tudi prihajajo poročila o manifestacijah in proslavi narodnega ujedinenja.

— **Iz Št. Vida nad Vipavo** nam poročajo: Italijani so zasedli tudi našo vas. Šolski pouk je popolnoma prenehal. Učiteljstvo namreč ne sme poučevati v slovenskem jeziku, ampak smelo bi le v italijanščini. V čisto slovensko ljudsko šolo naj bi kar čez noč uvedli samoitalijski učni jezik! To je naravnost blazno!

— **Mestni dekliški licej v Ljubljani** je zopet pričel z rednim poukom v ponedeljek, dne 9. t. m. Pouk se pa vrši le od IV. razreda naprej. Drugi razredi začno s poukom šele po Novem letu.

— **Preizkušnjo o učni usposobljenosti** za obče ljudske in meščanske šole v novembrovem terminu so napravili v Ljubljani: a) Za meščanske šole iz I. skupine z nemškim učnim jezikom Avgust Šilih, učitelj v Št. Pavlu pri Preboldu na Štajerskem. Dopolnilni izpit iz nemščine Adela Zajčeva, učiteljica v Ljubljani. — b) Za obče ljudske šole: 1. S slovenskim in nemškim učnim jezikom: učiteljice Ahačičeva Albina v Trebnjem, Andrejičičeva Ema v Stopičah; Brežnikova Ana v Črnomlju, Bučarjeva Valentina v Kostanjevici, Celarjeva Marija v Št. Jurju, Gradišarjeva Jospina v Srednji vasi, Hauptmanova Marija v Zagorju ob Savi, Hladnikova Gabrijela v Mirni peči, Jebačinova Amalija v Radečah pri Zidanem mostu, Jegličeva Jospina v Kranjski gori, Jenkova Marija v Laporju, Jurmanova Marija v Ljubljani, Klemenčičeva Ivana v Mostah pri Ljubljani, Klovjarjeva Štefanija v

Šmarju pod Ljubljano, Kodermanova Ana v Rudolfovem, Korošičeva Ljudmila v Besnici, Kosova Antonija v Repnjah, Kovačičeva Marija v Celju, Kunstlova Ana v Ljubljani, Levstikova Marcela v Košani, Lindtnerjeva Alfonza v Gori, Lobetova Marija v Gradacu, Mašičeva Julija v Bojancih, Masletova Ivana v Ljubljani, Megličeva Sabina v Sevnici, Mlakarjeva Marija v Selcih, Močnikova Pavla v Skofji Loki, Možinova Albina v Semiču, Perkova Marija v Dobovcu, Petelinova Ana v Trstu, Plevnikova Katarina v Sinjem vrhu, Povalejeva Ljudmila v Novi cerkvi na Štajerskem, Rakovčeva Cirila v Hotederšici, Ramovševa Antonija v Zagorju na Krasu, Sadarjeva Gabrijela v Ljubljani, Severjeva Alojzija v Minjah, Splichalova Judita v Podbrezju, Sturmova Ana v Idriji, Sušnikova Marija na Mirni, Spanova Marija na Dobrovi, Tavčarjeva Ana v Smartnem pri Kranju, Tschadova Elza v Ljubljani, Vidrova Ljudmila v Št. Vidu nad Ljubljano, Zorkova Angela v Ljubljani, Zorževa Angela v Ljubljani. 2. S slovenskim učnim jezikom: Porentova Antonija v Vrhopolju. 3. Z nemškim učnim jezikom: Friessova Elvira v Beli peči in Krennerjeva Marija v Kočevju. — Posebno preizkušnjo za ljudske šole s slovenskim učnim jezikom je napravil učitelj Mesojedec Bogomir iz Device Marije v Polju, za francoski jezik Ovsečeva Kristina, učiteljica v Ljubljani, s slovenskim in nemškim, Götzeva Jospina, abiturientinja v Ljubljani, pa z nemškim učnim jezikom. — Štiri kandidatkinje, ki so se bile prijavile k preizkušnji, niso prišle.

— **Kmetijska šola na Grmu pri Novem mestu** priredi tudi prihodnje leto sadjarski in viničarski tečaj za mladeniče, ki se hočejo praktično izvežbati v sadjarstvu ali pa vinarstvu. — **Sadjarski tečaj** bo trajal od 15. februarja do 15. maja 1919. Sprejme se 12 vajencev v starosti od 15 let dalje. Sadjarski vajenci dobijo brezplačno hrano in stanovanje, v denarju pa 10 K na mesec. — **Viničarski tečaj** bo trajal od 15. februarja do 31. oktobra 1919. Sprejme se 8 vajencev v starosti od 15 let naprej. Viničarski učenci dobijo istotako brezplačno hrano in stanovanje na zavodu, v denarju pa 10 K na mesec. — Prošnje za sadjarski in viničarski tečaj je vlagati pri ravnateljstvu Kmetijske šole na Grmu pri Novem mestu najkasneje do 1. januarja 1919. Prošnjam je priložiti izpustnice ljudske šole in kstni list ali pa domovnico.

— **Pri Sv. Lenartu v Slov. goricah** je v nedeljo, 17. pret. mes., krajni Narodni Svet prevzel občinske posle ter odstavil nemškutarsekga župana Sollaga. Županske posle vodi kot vladni komisar nadučitelj Kopic. Ob tej priliki so izobesili slovenske zastave na javnih poslopih, med temi tudi na šulferajnski šoli.

— **Šolstvo na bivšem Štajerskem.** V posebnem izdanju »Učit. Tovariša« z dne 4. novembra 1918 je objavljena spomenica, ki so jo izročili zastopniki Zaveze jugoslovanskega učiteljstva in Slomškove Zveze Narodni vladi SHS in katera je sestavljena na podlagi skupne seje obeh imenovanih organizacij. Slično spomenico naj bi sestavila Zveza slovenskih učiteljev in učiteljic na bivšem Štajerskem in jo izročila vladi, da ta na poklicanim činiteljem pooblastilo v uspešno delovanje na polju narodnega šolstva na Štajerskem. — Treba nam je posebno ob mejah narodno zavednih nadzornikov in učiteljev. V nekaterih obmejnih šolah na Štajerskem se še sedaj v posameznih razredih poučuje v nemškem jeziku, šolski voditelji poslujejo nemški in učiteljstvo, tudi slovensko, po stari navadi občuje med seboj pred šolsko mladino le v nemškem jeziku, tako da naša mladina sliši od strani učiteljev le nemško govorico in dvomi, li pripada k Jugoslaviji ali k nemški republiki. Zakaj se pusti učiteljstvo, ki je dosedaj tako nasprotovalo našim narodnim težnjam in nam hotelo šole brezobzirno ponemčiti, še nadalje pri nas, ko je škoda za vsak dan, ki ga zamudimo pri narodni vzgoji naše mladine? (Glede nadzornikov in nove razdelitve nadzorovalnih okrajev je Zveza že storila svojo dolžnost. Op. uredn.)

— **Shod aktivnega in vpokojenega učiteljstva** z ozemlja, ki so ga zasedli Italijani, se je vršil dne 7. t. m. pri Novem svetu v Ljubljani. Udeležilo se je shoda okrog 80 učiteljev in učiteljic. — Sklica telj tov. E. Gangl pozdravlja navzoče in poudarja, da je namen današnjega sestanka moralnega in materialnega značaja, ter pozivlja tovariše, da se sostvarno oglašajo k besedi. — Tovariš Fr. Erjavc poroča, da so učitelji-častniki, zbrani na sestanku dne 30./XI. t. l. sklenili resolucijo, v kateri zahtevajo enkratno izplačilo 3 mesečne odpravnine, dovoljenje sredstev za nakup obleke, perila in drugih potrebščin pri vojaškem skladišču po cenah določenih za vojaštvo. Omenja, da